

Správa o pôsobení Slovenskej republiky v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu za rok 2022

Úvod

Správa o pôsobení Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu za rok 2022 (ďalej len „správa“) bola spracovaná na základe úlohy vyplývajúcej z uznesenia vlády SR č. 539 z 10. októbra 2012, ktorá ukladá Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (ďalej len „MZVEZ SR“) povinnosť raz ročne predložiť na rokovanie vlády SR správu o vojenskom a civilnom pôsobení SR v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu. Strategickým bezpečnostným záujmom SR v zmysle Bezpečnostnej stratégie SR je prispievať k riešeniu kríz, konfliktov a iných bezpečnostných výziev, osobitne vo východnom a južnom susedstve, a to aj prostredníctvom zapájania sa do aktivít medzinárodného krízového manažmentu.

Predkladanú výročnú správu spracovalo MZVEZ SR s využitím vstupov vecne príslušných ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy - Ministerstva obrany SR (ďalej len „MO SR“), Ministerstva vnútra SR (ďalej len „MV SR“), Ministerstva financií SR (ďalej len „MF SR“) a Generálnej prokuratúry SR (ďalej len „GP SR“). Správa zahŕňa informácie o pôsobení príslušníkov Ozbrojených síl SR (ďalej len „OS SR“), Policajného zboru (ďalej len „PZ“), Finančnej správy (ďalej len „FS“) a predstaviteľov MZVEZ SR a MO SR v konkrétnych aktivitách medzinárodného krízového manažmentu, ako aj zámer zapojenia SR do týchto aktivít na rok 2023.

O ďalších aktivitách SR v oblasti postkonfliktnej obnovy, rekonštrukcie a stabilizácie, humanitárnej a rozvojovej pomoci, nadväzujúcich na pôsobenie SR v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu, informuje samostatná výročná správa o prehľade poskytovanej rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci SR.

1. Bezpečnostná situácia a medzinárodný krízový manažment v roku 2022

Globálne bezpečnostné prostredie sa v roku 2022 výrazne zhoršilo predovšetkým v dôsledku nelegálnej a nevyprovokovanej vojenskej agresie Ruskej federácie (ďalej „RF“) voči Ukrajine. Tá hrubo narušila medzinárodnú bezpečnosť a stabilitu, vrátane porušenia noriem a zásad medzinárodného práva. Narušenie mieru v Európe a podkopanie európskeho a globálneho usporiadania založeného na pravidlách sa môžu stať nebezpečným precedensom pre vývoj v iných častiach sveta – s negatívnymi dôsledkami aj pre bezpečnosť SR. Pritom krutosť vojenskej agresie RF spôsobila utrpenie ukrajinského obyvateľstva ako aj rozsiahle škody na civilnej infraštruktúre krajiny a vyvolala masovú migráciu do okolitých štátov, prekonávajúcu tú z roku 2015. RF zároveň neprijateľne používala výhražnú rétoriku pripúšťajúcu použitie jadrových zbraní a zámerne vyhrotila energetickú a potravinovú krízu, ktorej dopady zasiahli miliardy ľudí na celom svete.

V dôsledku narušenia mieru v Európe Severoatlantická aliancia (ďalej „NATO“) aj Európska únia (ďalej „EÚ“) označili RF za najvýznamnejšiu a priamu hrozbu pre vlastnú bezpečnosť i pre mier a stabilitu v Európe a euroatlantickej oblasti. V reakcii na vojenskú agresiu a nelegálnu anexiu ďalších ukrajinských území (Donecká, Luhanská, Záporožská a Chersonská oblasť) a v snahe obmedziť zdroje RF na pokračovanie vojenského konfliktu EÚ prijala bezprecedentnú sériu sankčných opatrení proti RF ako aj Bielorusku a Iránu, ktoré invázii napomáhali.

Správanie RF ďalej prehĺbilo krízu multilateralizmu a malo dôsledky na zníženie akcieschopnosti medzinárodných organizácií, ktorých je RF členom, osobitne Organizácie spojených národov (ďalej „OSN“) a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu s Európe (ďalej „OBSE“). K zhoršeniu bezpečnostného prostredia prispievali pretrvávajúce regionálne konflikty, vrátane aktivít RF s cieľom destabilizovať krajiny vo východnom i južnom susedstve EÚ, stagnácia integračných procesov na západnom Balkáne, vzostup asertívnej a rozpínajúcej sa Číny, rastúci vplyv autoritárskych štátov a súperenie o regionálne líderstvo. Pokračovali konflikty na Blízkom východe, v regióne severnej Afriky a Sahelu a s nimi aj hrozby terorizmu, extrémizmu, organizovaného zločinu a nelegálnej migrácie. Ďalším významným faktorom, ktorý ovplyvňoval bezpečnostné prostredie, bolo široké používanie hybridných stratégií, vrátane aktívneho šírenia dezinformácií a škodlivých aktivít v kybernetickom priestore.

NATO v reakcii na inváziu RF na Ukrajinu prijalo dôležité rozhodnutia o posilnení prítomnosti spojencov aktivovaním obranných plánov a posilnením vojenskej prítomnosti pod velením NATO v pozemnej, námornej a vzdušnej doméne. Boli vytvorené štyri nové bojové skupiny na území spojencov ležiacich na východnom krídle Aliancie. Zároveň na samite v Madride v júni 2022 Aliancia prijala novú Strategickú koncepciu, v rámci ktorej ostáva prevencia a riadenie kríz jednou z troch základných úloh. Koncepcia tiež zohľadňuje skúsenosti s pôsobením NATO v Afganistane a reakciu NATO a spojencov na vývoj na Ukrajine v roku 2022. Do popredia kladie úsilie predvídať a brániť vzniku kríz a konfliktov a do centra úsilia stavia posilnenie schopnosti partnerov budovať ich kapacity na zvládanie bezpečnostných výziev.

Aj na pôde EÚ sa bezprecedentný útok RF a poskytnutie všestrannej podpory napadnutej Ukrajine stali dominantnými témami roka 2022. Únia vôbec po prvý raz vo svojej histórii podporila dodávky zbraní a smrtiaceho vybavenia partnerskej krajine v rámci Európskeho mierového nástroja (EPF). Asistenčné opatrenia boli schválené už štyri dni po začiatku ruskej agresie a v priebehu roka boli päťkrát navyšované na celkovo 3 mld. EUR v roku 2022. Popri reakcii na bezprostredný vývoj EÚ pokračovala v prebiehajúcich procesoch zameraných na prekonanie vlastných nedostatkov tak, aby bola schopná reagovať na krízy rýchlo a efektívne. V marci 2022 bol prijatý Strategický kompas pre bezpečnosť a obranu, ktorý stanovuje konkrétne ciele a úlohy pre najbližšie roky pre rozvoj EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany. V rámci EPF boli prijaté konkrétne asistenčné opatrenia na podporu partnerov v rámci východného susedstva, západného Balkánu a Afriky, a tiež v rámci všeobecného programu podpory Africkej únie. Počas roku 2022 nebola ukončená žiadna misia či operácia EÚ. V októbri 2022 Rada EÚ schválila novú vojenskú misiu EUMAM Ukrajina a v decembri rozhodla o zriadení novej vojenskej partnerskej misie EUMPM v Nigeri. Koncom roka sa začali prípravy novej civilnej misie v Arménsku.

Mierové misie OSN sú jedným z najviditeľnejších nástrojov svetovej organizácie na udržiavanie a podporu medzinárodného mieru a bezpečnosti. Kontinuálne však čelia chronickým problémom v oblasti nedostatku finančných príspevkov a adekvátneho personálu od členských štátov. Iniciatíva generálneho tajomníka OSN „Akcia pre udržiavanie mieru“ (A4P) spolu s jej implementačnou stratégiou pre roky 2021-2023 „Akcia pre udržanie mieru +“ (A4P+) napomáhali k zvyšovaniu bezpečnosti mierových misií, mobilizovali podporu pre hľadanie politických riešení kríz a prispievali dobre vybavenými a vycvičenými silami. Napriek výrazným problémom s efektívnym fungovaním Bezpečnostnej rady OSN v súvislosti s vojenskou agresiou RF – stáleho člena BR OSN – voči Ukrajine sa darilo v roku 2022 predlžovať a plniť mandáty mierových misií a podporovať hostiteľské vlády.

Aj činnosť OBSE bola v roku 2022 zásadne ovplyvňovaná ruskou agresiou proti Ukrajine. Pre poľské predsedníctvo OBSE sa vývoj na Ukrajine stal od prvého dňa jednoznačnou prioritou, v dôsledku čoho čelilo obštrukciám zo strany RF i Bieloruska pri organizovaní predsedníckych podujatí, predlžovaní mandátov misií OBSE a prijímaní rozpočtu organizácie. V priebehu roku ukončili svoju činnosť dve terénne misie OBSE na Ukrajine kvôli vetu RF pri predlžovaní ich mandátov: Osobitná pozorovateľská misia OBSE (mandát vypršal k 31. 3. 2022) a Projektový koordinátor na Ukrajine (mandát vypršal k 30. 6. 2022). Obe misie oficiálne ukončili svoju činnosť k 31. 10. 2022.

2. Účasť SR v misiách a operáciách medzinárodného krízového manažmentu

SR v roku 2022 pôsobila v 18 aktivitách medzinárodného krízového manažmentu OSN, NATO, EÚ a OBSE v Európe, Afrike a Ázii v záujme posilňovania stability, bezpečnosti a odolnosti krízových regiónov, a tým aj celkovej bezpečnosti euroatlantického priestoru. Ku koncu roku 2022 bolo v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu vyslaných celkovo 457 občanov SR. OS SR mali na konci roka vyslaných 443 príslušníkov, z toho 43 žien, PZ SR 14 príslušníkov, z toho 4 ženy. FS, GP SR a súdnictvo v roku 2022 nemali žiadnych vyslaných zamestnancov.

Najpočetnejší kontingent OS SR sa aj v roku 2022 zúčastňoval na plnení úloh misie UNFICYP na Cypre (240). Nasledovali Posilnená predsunutá prítomnosť (eFP) NATO v Lotyšsku (131) a operácia EÚ EUFOR Althea v Bosne a Hercegovine (54). Okrem toho sa príslušníci OS SR zúčastňovali v námornej aktivite NATO v Baltickom mori (11), vo vojenskej výcvikovej misii NATO NMI v Iraku (8), vo vojenskej výcvikovej misii EÚ EUTM v Mali (5) a v námornej operácii EUNAVFOR MED Irini v Stredozemnom mori (2). Príslušníci OS SR boli tiež súčasťou pozorovateľskej misie UNTSO na Blízkom východe (2) a monitorovacej misie EUMM v Gruzínsku (1). V roku 2022 ukončili pôsobenie vo vojenskej výcvikovej misii EUTM v Stredoafrickej republike (2). Po spustení novej vojenskej asistenčnej misie EÚ EUMAM pre Ukrajinu 15. 11. 2022 deklarovala SR svoj príspevok a zapojila sa do nej realizáciou vojenského cvičenia na svojom území.

Do aktivít medzinárodného krízového manažmentu sa aktívne zapájali aj príslušníci PZ SR. Celkové počty príslušníkov PZ, ktorí sa vystriedali v jednotlivých misiách v priebehu roka 2022, sú nasledovné: v civilnej Monitorovacej misii EÚ EUMM v Gruzínsku 9 príslušníkov, v misii OSN UNFICYP na Cypre 8 príslušníkov, v civilnej Misii EÚ na podporu právneho štátu EULEX v Kosovo 4 príslušníci, v civilnej poradenskej Misii EÚ pre reformu sektora civilnej bezpečnosti EUAM na Ukrajine 3 príslušníci, v civilnej Misii EÚ pre budovanie kapacít EUCAP v Somálsku 2 príslušníci a v Osobitnej pozorovateľskej misii SMM OBSE na Ukrajine 1 príslušník PZ.

V aktivitách medzinárodného krízového manažmentu pôsobil 1 zamestnanec MZVEZ SR, ktorý zastával pozíciu vedúceho politického, analytického a koordinačného oddelenia misie EUAM na Ukrajine (v decembri 2022 ukončil svoju činnosť v misii) a 1 civilný expert MO SR, ktorý pôsobil v misii EUMM v Gruzínsku. Slovenskí občania pôsobili aj vo viacerých misiách OBSE v pozíciách civilných expertov mimo definície podľa § 3 zákona č. 503/2011 Z. z. o vysielaní civilných expertov na výkon práce v aktivitách krízového manažmentu mimo územia Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov. K 31. decembru 2022 pôsobilo po jednom civilnom expertovi SR v misiách OBSE v Srbsku a Severnom Macedónsku.

Nasleduje podrobná informácia o jednotlivých aktivitách krízového manažmentu a zapojení SR v nich v roku 2022 a zámeroch na rok 2023. Štáty a regióny, v ktorých dané aktivity pôsobili, sú radené podľa geografického kľúča – počínajúc východným susedstvom EÚ, resp. východným krídlom NATO, cez západný Balkán, Cyprus a Stredomorie, až po Blízky východ a Afriku.

Ukrajina

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Rusko 21. 2. 2022 jednostranne uznalo nezávislosť tzv. Doneckej ľudovej republiky a Luhanskej ľudovej republiky a 24. 2. 2022 začalo nevyprovokovanú a neospravedlňiteľnú rozsiahlu vojenskú agresiu voči Ukrajine, v dôsledku čoho sa radikálne zhoršila politicko-bezpečnostná situácia nielen na Ukrajine, ale aj v jej bezprostrednom susedstve a celkovo na európskom kontinente.

Ukrajine sa v prvých mesiacoch podarilo odraziť útoky na Kyjev, Sumskú a Charkovskú oblasť. Ruské jednotky obsadili časti Luhanskej, Doneckej, Záporožskej a Chersonskej oblasti, čím vytvorili pevninský koridor na Krym a v obmedzenej miere obnovili dodávky vody na okupovaný Krym cez Severokrymský kanál z rieky Dneper. Začiatkom jesene tieto okupované územia Rusko jednostranne anektovalo.

Ukrajina bola schopná, aj vďaka silnej politickej a vojensko-materiálnej pomoci Západu, úspešne čeliť vojenskej prevahe RF a uskutočniť protiofenzívy v Chersonskej a Charkovskej oblasti a začať protiofenzívu v Luhanskej oblasti. Po čiastkových úspechoch ukrajinskej protiofenzívy zmenila RF začiatkom jesene vojenskú stratégiu. Od októbra 2022 začala raketové útoky na kritickú (energetickú) infraštruktúru a priemysel, pričom očakávala, že zhoršenie životných podmienok Ukrajincov v dôsledku nedostatku elektriny a tepla počas zimných mesiacov s negatívnym dopadom na hospodárstvo zlomia odpor ukrajinského obyvateľstva. Efekt bol však opačný a ukrajinská verejnosť sa proti RF ešte viac zjednotila.

V prvých mesiacoch vojny sa uskutočnilo niekoľko kôl mierových rokovaní, k zásadnému posunu však nedošlo. Vzájomné politické kontakty boli následne do konca roka 2022 prerušené. Z hľadiska požiadaviek obe strany deklarovali pripravenosť viesť mierové rokovania, avšak ako Ukrajina, tak aj Rusko trvali na svojich hlavných (najmä územných) požiadavkách, čo viedlo k patovej situácii. Pokračovali výmeny zajatcov.

Pokračovala ruská hybridná vojna proti Ukrajine aj Západu s cieľom oslabiť jednotu štátov a polarizovať verejnú mienku. EÚ v tomto ohľade zintenzívnila kolektívnu podporu UA prijatím deviatich sankčných balíkov a udelením štatútu kandidátskej krajiny pre Ukrajinu počas Európskej rady v júni 2022.

Ruská agresia proti Ukrajine celkovo vplývala na politickú dimenziu medzinárodných vzťahov, na globálne trhy, na energetickú a potravinovú bezpečnosť a bezpečnostnú situáciu v Európe, ale aj širšie.

b) Vojenská misia EÚ EUMAM Ukrajina

Nová vojenská asistenčná misia EÚ na podporu Ukrajiny (EU Military Assistance Mission, EUMAM UA) bola zriadená 17. októbra 2022 s cieľom prispieť k naplneniu požiadaviek Ukrajinských ozbrojených síl (UAF) najmä v oblasti výcviku a súčasne podporovať ich

transformáciu. Misia vychádza z existujúcich výcvikových iniciatív členských štátov ich postupným rozširovaním a koordinovaním. Výcvik sa uskutočňuje na území členských štátov (ďalej ČŠ) EÚ na základe modulárneho prístupu. V prípade súhlasu ČŠ EÚ a vhodných podmienok by neskôr misia mohla byť presunutá na územie Ukrajiny.

Hneď na začiatku novembra 2022 Slovenská republika nahlásila svoj plánovaný príspevok v podobe obsadenia 2 pozícií v rámci veliteľských štruktúr misie a príspevok vo forme 7 výcvikových modulov. Cvičenie s UAF, ktoré na území SR už prebiehalo od októbra 2022, bolo 15. novembra 2022 zaradené ako modul v rámci EUMAM UA.

c) Civilná misia EÚ EUAM Ukrajina

Civilná poradenská misia EÚ pre reformu sektora civilnej bezpečnosti v Ukrajine EUAM bola zriadená 1. decembra 2014 s mandátom podporovať ukrajinské štátne orgány v oblasti reformy bezpečnostného sektora. Mandát misie je platný do 31. mája 2024. Ruská vojenská agresia zmenila operačné prostredie misie. V reakcii na rastúce potreby ukrajinských partnerov prešiel mandát misie v roku 2022 dvojnásobnou úpravou. V marci bol rozšírený o dočasnú úlohu zabezpečovania situačného prehľadu a poskytovania podpory na hraničných prechodoch Ukrajiny so SR, Poľskom a Rumunskom s cieľom uľahčiť prechod utečencov a dodávky humanitárnej pomoci. Od apríla misia poskytovala podporu vo vyšetrovaní a stíhaní medzinárodných zločinov. Hoci ruská agresia implementáciu mandátu misie spočiatku spomalila, udelenie štatútu kandidátskej krajiny EÚ Ukrajine vytvorilo misii príležitosť pre podporu potrebných reforiem. Veliteľstvo misie sa nachádza v Kyjeve, vysunuté úrady aktuálne pôsobia v Lvove a Odese. Vedúcim misie je Fín Antti Juhani Hartikainen.

Koncom februára 2022 pôsobili v misii 2 príslušníci PZ, ktorí však boli stiahnutí do vysielacej krajiny a pracovali z domu. Personál misie sa vrátil na Ukrajinu koncom leta. Až v septembri 2022 začal opätovne po novom výberovom konaní pracovať v EUAM na území Ukrajiny jeden príslušník PZ, ktorý bol prijatý na pozíciu staršieho poradcu pre špeciálne služby v rámci kriminálneho vyšetrovacieho úradu na oddelení právnych záležitostí misie v Kyjeve. Svoje pôsobenie v misii k 15. decembru 2022 ukončil 1 pracovník MZVEZ SR, ktorý zastával funkciu vedúceho politického, analytického a koordinačného oddelenia misie.

d) Misia OBSE na Ukrajine (SMM OSCE)

Osobitná pozorovateľská misia OBSE na Ukrajine bola najväčšou misiou OBSE, ktorá pred ruskou agresiou významnou mierou prispievala k stabilizácii bezpečnostnej situácie na Ukrajine. SMM vznikla po vypuknutí krízy na Ukrajine v marci 2014 na základe žiadosti vlády UA a súhlasu účastníckych štátov OBSE. Na základe mandátu sa usilovala o objektívne informovanie o situácii a sprostredkovanie dialógu na línii kontaktu a monitorovala implementáciu všetkých princípov a záväzkov OBSE, Minských dohôd a ďalších dohôd uskutočnených v rámci tzv. Trojstrannej kontaktnej skupiny.

Mandát misie nebol kvôli nesúhlasu Ruskej federácie predĺžený a uplynul 31. marca 2022. K februáru 2022 mala misia 1319 členov, z toho bolo 841 medzinárodných pozorovateľov zo 43 účastníckych štátov OBSE, vrátane 12 slovenských monitorov. Všetci medzinárodní monitori boli po útoku RF 24. februára 2022 postupne z územia Ukrajiny evakuovaní. Tento proces sa ukončil 7. marca 2022. SMM oficiálne ukončila svoju činnosť k 31. októbru 2022.

e) Styčný úrad NATO v Kyjeve (NATO Liaison Office, NLO)

Zmyslom NLO, ktorý pôsobí v Kyjeve od 29. apríla 1999 (v nadväznosti na prijatie spoločnej Charty NATO – Ukrajina o osobitnom partnerstve z roku 1997), je podpora reformy obranného sektora. Dvaja príslušníci OS SR pôsobili v Medzinárodnom vojenskom štábe (International Military Staff, IMS) NATO v rámci Divízie pre spoluprácu s Ukrajinou. V dôsledku bezpečnostnej situácie boli presunutí z Kyjeva do Bruselu, kde i naďalej plnia úlohy v súlade s pokynmi generálneho riaditeľa IMS. V prípade upokojenia bezpečnostnej situácie sa očakáva ich návrat na Ukrajinu.

f) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Výcvik OS Ukrajiny na území SR v rámci misie EUMAM UA bude pokračovať aj v roku 2023 a bude sa vyvíjať v závislosti od potrieb Ukrajiny. Aktuálne prebieha príprava príslušného mandátu NR SR, ktorým Slovenská republika nastaví svoju účasť v EUMAM UA. Nahlásení príslušníci OS SR by sa mali do veliteľských štruktúr EUMAM UA začleniť v máji 2023. PZ SR v roku 2023 naďalej plánuje nominácie policajtov s úmyslom navýšenia aktuálneho príspevku SR v civilnej poradenskej misii EUAM UA.

Lotyšsko

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Po začatí vojenskej agresie RF proti Ukrajine došlo k zvýšeniu aktivít NATO na zabezpečenie ostražitosti (*vigilance*) v pozemnej, vzdušnej aj námornej doméne. Agresia RF zároveň zvýšila politickú naliehavosť a vojenskú potrebu mať pripravené akcieschopné vojenské spôsobilosti NATO pre odstrašenie a obranu. V pozemnej doméne išlo o vznik štyroch nových mnohonárodných bojových skupín NATO (v Bulharsku, Maďarsku, Rumunsku a v SR), ktoré boli následne počas roku 2022 operačne dobudované. Zároveň boli posilnené štyri, od roku 2016 už existujúce, bojové skupiny NATO (v Estónsku, Litve, Lotyšsku a Poľsku). Hrozba vojenského útoku RF na členský štát Aliancie však bola v roku 2022 nízka.

b) Posilnená predsunutá prítomnosť NATO (Enhanced Forward Presence – eFP)

NATO vplyvom zásadných zmien v bezpečnostnom prostredí po nelegálnej okupácii Krymu zo strany RF v roku 2014 posilnilo svoju prítomnosť na východnom krídle Aliancie s cieľom celkového posilnenia kolektívnej obrany a pripravenosti reakcie na potenciálne bezpečnostné hrozby. S týmto zámerom v roku 2016 vznikli štyri mnohonárodné bojové skupiny v Poľsku, Litve, Lotyšsku a Estónsku, ktoré posilňujú spôsobilosti obrany a odstrašenia na východnom krídle Aliancie.

V roku 2022, aj v kontexte vojny na Ukrajine, sa hlavné úlohy kontingentu OS SR v Lotyšsku nezmenili. Ide naďalej o plnenie výcvikových úloh s cieľom odstrašenia a preukázania pripravenosti reagovať na prípadné bezpečnostné hrozby. K 31. decembru 2022 v eFP v Lotyšsku pôsobilo 131 príslušníkov OS SR s dislokáciou v Adaži, vrátane dvoch príslušníkov vojenskej polície, ktorí plnia úlohy policajného zabezpečenia operácie.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

V decembri 2020 bola odborná spôsobilosť slovenského kontingentu zmenená z mechanizovanej na delostreleckú (155 mm samohybnú kanónovú húfnicu vz. 2000). V roku 2021 došlo k obmene techniky za modernejšiu a spoľahlivejšiu (155 mm ShKH ZUZANA 2). Palebná batéria sa podieľala na spoločnom výcviku so spojeneckými silami a demonštrácii

prítomnosti a súdržnosti NATO na území Lotyšska počas spoločných aktivít, vrátane aktivít pozitívnej prezentácie na verejnosti. Na roky 2023 a 2024 je predpoklad nasadenia do 55 príslušníkov OS SR s ponechaním delostreleckej batérie.

Baltské more

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

V reakcii na vojenskú agresiu RF proti Ukrajine došlo k zvýšeniu aktivít NATO na zabezpečenie ostrážitosti (*vigilance*) v pozemnej, vzdušnej aj námornej doméne. Vojna na Ukrajine zvýšila politickú naliehavosť a vojenskú potrebu mať pripravené akcieschopné vojenské spôsobilosti NATO pre odstrašenie a obranu, a to aj v Baltskom mori, kde operuje stála námorná skupina NATO.

b) Stála námorná skupina NATO SNMG1

Stále námorné sily sú pod kontrolou Spojeneckého námorného veliteľstva NATO. Pozostávajú zo stálej námornej skupiny NATO (Standing NATO Maritime Group 1 a 2, SNMG 1 a SNMG 2) a zo stálej námornej protimínovej skupiny NATO (Standing NATO Mine Countermeasures Group 1 a 2, SNMCMG1 a SNMCMG2). Táto mnohonárodná integrovaná sila je nepretržite k dispozícii na plnenie úloh NATO a je súčasťou námornej zložky Síl rýchlej reakcie NATO (NRF). SNMG1 pozostáva zo štyroch až šiestich torpédoborcov a fregát z rôznych členských krajín NATO a jej úlohou je poskytnúť NATO schopnosť okamžitej operačnej reakcie v námornej doméne. Námorné skupiny sa spolupodieľajú na globálnej prítomnosti NATO a demonštrujú solidaritu medzi zúčastnenými krajinami. Vykonávajú aj rutinné diplomatické návštevy rôznych krajín, podporujú transformáciu a poskytujú rôzne námorné vojenské spôsobilosti prebiehajúcim misiám.

Príspevok OS SR pôsobil v rámci fregaty Spolkovej republiky Nemecko Mecklenburg-Vorpommern, ktorá bola pôvodne určená do operácie EUNAVFOR MED Irini v Stredozemnom mori, avšak v reakcii na akútnu zmenu bezpečnostného prostredia bola začlenená k stálej námornej skupine NATO SNMG1 s nasadením v jej operačnom priestore. Vzhľadom na zmenu operačného priestoru fregaty v rámci SNMG1 a na žiadosť Nemecka boli nasadení 11 príslušníci vojenskej polície SR do stálej námornej skupiny SNMG1 na plnenie úloh zásahového tímu a úloh zabezpečenia ochrany lode. Úlohy plnili pod velením Nemecka v období máj až júl 2022.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR

Prítomnosť príslušníkov vojenskej polície v NATO SNMG1 preukázala pripravenosť SR spolu s členskými štátmi NATO reagovať na bezpečnostné hrozby a v prípade zhoršenia bezpečnostnej situácie za účelom obrany územia Aliancie prostredníctvom plnenia záväzkov vyplývajúcich zo Severoatlantickej zmluvy.

Gruzínsko

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Situácia v Gruzínsku bola v priebehu roku 2022 relatívne stabilná, bez výrazných zmien. Oba odštiepené regióny – Abcházsko a Južné Osetsko – boli plne odkázané na finančnú, materiálnu a vojenskú pomoc RF. Pokračoval proces ich militarizácie a „borderizácie“

(budovanie fyzických prekážok na „hranici“), ako aj snahy o prehlbovanie ich integrácie s Ruskom. V Južnom Osetsku sa v apríli 2022 konali „prezidentské voľby“, na ktoré malo nadväzovať júlové referendum o pričlenení tohto územia k RF. Na veľké prekvapenie vyhral „prezidentské voľby“ opozičný kandidát, čo viedlo k odloženiu konania referenda o pričlenení k RF na neurčito. Na uvedených územiach je výrazne obmedzená sloboda pohybu a dochádza k diskriminácii etnických Gruzíncov (napr. obmedzovanie výučby v gruzínskom jazyku). V súvislosti s ruskou agresiou voči Ukrajine RF údajne stiahla cca 5 000 svojich vojakov. Podľa neoverených zdrojov ostáva v Abcházku a Južnom Osetsku ešte 2 500 ruských vojakov.

b) Misia EÚ EUMM Gruzínsko

Civilná monitorovacia misia EÚ v Gruzínsku bola zriadená v roku 2008 a jej hlavným poslaním je monitorovať situáciu na administratívnej línii s Južným Osetskom a Abcházskom na základe šesťbodovej mierovej dohody sprostredkovanej zo strany EÚ, ktorá ukončila vojnu medzi Ruskom a Gruzínskom. Zohráva kľúčovú úlohu pri stabilizácii a normalizácii situácie v Gruzínsku a budovaní dôvery medzi zúčastnenými stranami. Mandát misie bol v novembri 2022 predĺžený do 14. decembra 2024.

V rámci svojho monitorovacieho mandátu misia zaznamenala aktivity spojené s budovaním oplození a inštaláciou monitorovacích systémov zo strany Južného Osetska. Pozitívnym momentom bolo dočasné otvorenie prechodov na administratívnej línii s Južným Osetskom. Viditeľné výsledky misie boli dosiahnuté v oblasti budovania dôvery. Misia okrem monitorovania administratívnej línie vykonávala analytické činnosti, monitorovanie médií a priamu reakciu na dezinformácie, posilnila IT vybavenie pre boj s hybridnými hrozbami a dezinformačnou kampanou a pokračovala v implementácii projektov zameraných na budovanie dôvery.

V reakcii na septembrovú eskaláciu napätia medzi Arménskom a Azerbajdžanom a na základe žiadosti Arménska bol v priebehu októbra v Arménsku pozdĺž medzinárodne uznanej hranice s Azerbajdžanom nasadený tím pozorovateľov EÚ, ktorých poskytla misia EUMM v Gruzínsku. Koncom decembra misia EUMM opäť poskytla svojich pozorovateľov do Arménska pre podporu procesu prípravy novej civilnej misie EÚ v Arménsku.

Tak ako v predošlých rokoch aj v roku 2022 sa do misie EUMM v Gruzínsku zapájali aj príslušníci PZ SR. V priebehu roka 2022 pôsobilo v misii celkovo 9 príslušníkov PZ na pozíciách policajných pozorovateľov. Štyria príslušníci PZ pôsobili na základnom útvare v Gori, štyria príslušníci PZ v Zugdidi a jeden príslušník PZ v Mtskhete. OS SR participovali v misii prostredníctvom 1 vyslaného dôstojníka v pozícii vojenského pozorovateľa (na základe mandátu z 28. januára 2009).

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

PZ SR v roku 2023 naďalej plánuje nominácie a rotácie policajtov v EUMM v Gruzínsku s úmyslom minimálne udržať aktuálny počet a zároveň obsadiť vyššie pozície v rámci uvedenej misie. Dôstojník OS SR bol do misie vyslaný 20. apríla 2022 s predpokladom jeho vystriedania o rok.

Bosna a Hercegovina

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Bezpečnostná situácia v Bosne a Hercegovine (ďalej len „BaH“) bola aj v roku 2022 relatívne stabilná, avšak vo veľkej miere ovplyvňovaná vnútropolitickým vývojom, ktorý sa vyznačoval nedostatočnou spoluprácou medzi vládnymi elitami v otázkach potrebných reforiem. Komplikované daytonské vnútropolitické usporiadanie a rozdielnosti pohľadov jednotlivých etnických skupín (resp. politických strán) na základné princípy fungovania spoločného štátu prehlbovali vzájomnú nedôveru, čoho výsledkom bolo umocňovanie deliacich čiar a celková stagnácia na ceste krajiny do EÚ a NATO.

b) Operácia EÚ EUFOR Althea a zapojenie SR

Vojenská operácia EÚ Althea v BaH začala svoju činnosť v decembri 2004 transformáciou zo stabilizačnej operácie NATO SFOR, pričom NATO prostredníctvom mechanizmu Berlín+ naďalej poskytuje operácii EÚ plánovacie a veliace spôsobilosti. Jej hlavným poslaním je podporovať orgány BaH pri udržiavaní bezpečného prostredia, zabezpečovať stabilitu a brániť opätovnému vypuknutiu násilia v BaH. Operácia pôsobí na základe exekutívneho mandátu BR OSN, ktorá v novembri 2022 jednohlasne rozhodla o jej opätovnom predĺžení o jeden rok (rezolúcia BR OSN 2658/2022), čo bolo vzhľadom na aktuálny geopolitický kontext značným úspechom.

Na základe zmeny mandátu NR SR z roku 2021 došlo k navýšeniu počtov príslušníkov slovenského kontingentu v rámci EUFOR Althea. K 31. decembru 2022 pôsobilo v operácii 54 príslušníkov OS SR. Od roku 2012 je SR vedúcou krajinou v Koordinačnom centre (LOT Coordination Centre, LCC) pre styčné a pozorovacie tímy (Liaison and Observation Teams, LOT), ktoré zastrešuje všetky tímy LOT v BaH a dohliada na monitorovanie situácie na celom území BaH. Ďalšie pozície sú na veliteľstve EUFOR a NATO, v rámci vojenskej polície ako aj v národnom podpornom prvku. V roku 2022 plnili príslušníci slovenského kontingentu úlohy vo vojenskej operácii EUFOR Althea prostredníctvom LOT tímov monitorovaním situácie v priestore svojej zodpovednosti stretnutiami s predstaviteľmi miestnych samospráv a s vládnymi, mimovládnymi organizáciami a bezpečnostnými zložkami.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

V kontexte aktuálneho vývoja v BaH zohráva medzinárodná prítomnosť kľúčovú stabilizačnú úlohu v krajine. Pokračujúce pôsobenie príslušníkov OS SR v operácii je vyjadrením silného záväzku SR voči bezpečnosti a stabilite BaH a celého regiónu západného Balkánu.

V roku 2022 bol navýšený počet príslušníkov OS SR v operácii zo 47 na 54 osôb. V súvislosti s ruskou agresiou na Ukrajine bola medzi 4. marcom a 3. aprílom nasadená do operačného priestoru aj slovenská rota záloh (Intermediate Reserve Force, IRF). V tomto období tak počty slovenských zástupcov dosiahli až 165 profesionálnych vojakov. V operácii tiež trvalo pôsobia dvaja príslušníci vojenskej polície v jednotke medzinárodnej polície (International Military Police) v kempe Butmir. Jednotka je zložená aj z príslušníkov vojenskej polície Poľska a Rakúska.

OS SR budú pôsobiť vo vojenskej operácii EUFOR Althea v BaH v rámci schváleného mandátu NR SR (uznesenia č. 1358/2004, 194/2010, 1975/2015 a 542/2020) a aktuálneho plánu náčelníka Generálneho štábu (ďalej len „GŠ“) OS SR do ukončenia mandátu NR SR, resp. do ukončenia operácie. Na roky 2023 a 2024 je predpoklad nasadenia do 55 príslušníkov OS SR a MO SR. Príspevok SR do IRF bol poskytovaný do konca roka 2022 a v roku 2023 už nebude deklarovaný.

Kosovo

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Bezpečnostná situácia v Kosove ostávala v roku 2022 vo všeobecnosti pokojná avšak krehká. Niekoľkokrát došlo k jej zhoršeniu v severnej časti, kde Srbi opakovane vytvárali cestné barikády na protest proti zavedeniu opatrení zo strany Prištiny vo veci neuznávania preukazov totožnosti vystavených srbskými úradmi pri vstupe do Kosova a povinnosti preregistrácie srbských evidenčných značiek motorových vozidiel (EČV) na kosovské. Na protest proti povinnosti preregistrácie EČV Srbi v novembri opustili kosovské inštitúcie (polícia, súdnictvo, parlament). Pre vyostrenú situáciu špeciálne kosovské policajné sily posilnili svoju prítomnosť na severe Kosova, kde sa koncom roka stalo niekoľko bezpečnostných incidentov s použitím strelných zbraní a ručných granátov. Vďaka medzinárodnému diplomatickému úsiliu s vedúcou úlohou EÚ a USA došlo k zmierneniu vyostreného napätia a podarilo sa nájsť dočasné riešenie v najproblémovnejších otázkach. Na bezpečné a stabilné prostredie naďalej dohliadala medzinárodná vojenská misia KFOR pod vedením NATO (bez účasti SR) v spolupráci s civilnou misiou EULEX, ktoré spolu s Kosovskou políciou ostávajú kľúčovými silami v prípade eskalácie napätia.

b) Misia EÚ EULEX Kosovo a zapojenie SR

Civilná misia na podporu právneho štátu EULEX v Kosove začala svoju činnosť vo februári 2008. V roku 2022 misia pokračovala v poskytovaní podpory kosovským orgánom pri vytváraní udržateľných a nezávislých inštitúcií právneho štátu prostredníctvom monitorovania a poradenstva. Zároveň dohliadala na nezávislosť kosovských inštitúcií od politického vplyvu a poskytovala asistenciu pri ich približovaní k európskym a medzinárodným štandardom. Misia monitorovala vybrané súdne prípady a konania v kosovskom súdnom systéme. Pokračovala v poskytovaní poradenstva a školení kosovskej nápravnej a väzenskej služby. Naďalej poskytovala technickú podporu Špecializovanému súdu a komorám v Haagu. V priebehu uplynulého roka došlo vzhľadom na bezpečnostný vývoj k dvojnásobnému nasadeniu rezervných policajných jednotiek (v marci a v novembri), ktoré poskytli Európske policajné sily EUROGENDFOR, a posilnili tak operačnú kapacitu misie EULEX. Koncom roka boli presunuté úlohy misie týkajúce sa dialógu Belehrad-Priština priamo na úrad Osobitného predstaviteľa EÚ pre dialóg Miroslava Lajčáka. Aktuálny mandát je platný do 14. júna 2023. Veliteľstvo misie sa nachádza v Prištine a misii velí Švéd Lars-Gunnar Wigemark.

V roku 2022 pôsobili v misii EULEX 4 príslušníci PZ SR: jeden príslušník pôsobil na úseku bezpečnosti pracovníkov misie, druhý na úseku ochrany svedkov trestných činov s citlivým charakterom (svedkovia vojnových trestných činov), tretí príslušník PZ pôsobil ako expert na informačné technológie a štvrtý ako expert na medzinárodnú koordináciu.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Civilná misia EULEX na podporu právneho štátu bola naďalej dôležitou súčasťou civilného krízového manažmentu EÚ a medzinárodná prítomnosť je v aktuálnom politicko-bezpečnostnom prostredí Kosova žiaduca. Stabilita, mier a prosperita v regióne západného Balkánu sú dlhodobou strategickým záujmom SK. MV SR má zámer aj v roku 2023 udržať rovnaký počet vyslaných príslušníkov PZ.

Cyprus

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Politicko-bezpečnostné prostredie na Cypre je závislé od priebehu rokovaní o vyriešení cyperského problému a zjednotení ostrova pod záštitou generálneho tajomníka OSN. Počas roka 2022 nedošlo k zblížovaniu názorov dvoch komunít: turecká trvá na dvojštátnom riešení, zatiaľ čo grécka presadzuje bizonálnu, bikomunitnú federáciu so zachovaním politickej rovnosti. Absencia stretnutí lídrov dvoch komunít ako aj vrcholných návštev zo sídla OSN ukazujú, že rok 2022 možno z pohľadu nájdania spôsobu obnovenia mierových rokovaní označiť ako premárnenú príležitosť. Naopak otváranie územia Varoš na severe Cypru v rozpore s rezolúciami BR OSN a turecké aktivity vo výlučnej ekonomickej zóne Cypru ešte ďalej zvýšili napätie vo východnom Stredomorí. Napätie prehĺbila aj hrozba neuznanej Severocyperskej tureckej republiky vypovedať mierové sily OSN z „jej územia“. Napriek zvýšenej miere rozporov bola pravdepodobnosť eskalácie do otvoreného konfliktu nízka.

b) Misia OSN UNFICYP

Misia Mierové sily OSN na Cypre (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, UNFICYP) pôsobí na Cypre od roku 1964 na základe rezolúcie BR OSN 186/1964, pričom po tureckej vojenskej intervencii v severnej časti Cypru v roku 1964 došlo k rozšíreniu operačného rámca. BR OSN schválila v januári 2022 predĺženie mandátu misie o ďalších 6 mesiacov do 31. júla 2022 (rezolúcia 2618/2022) a v júli ďalšie predĺženie do 31. januára 2023 (rezolúcia 2646/2022). Misia sa zameriava na udržiavanie mieru medzi komunitami cyperských Turkov a Grékov a pôsobí v nárazníkovej zóne tiahnucej sa naprieč celým ostrovom. Veliteľstvo sa nachádza v Nikózii a celkový počet príslušníkov predstavoval 859.

K 31. decembru 2022 pôsobilo v misii 240 príslušníkov OS SR. Hlavnou operačnou úlohou vojenského príspevku SR zostalo zabezpečenie integrity nárazníkového pásma a udržanie vojenského status quo, pričom bol dôraz kladený na zabezpečenie nepretržitého patrolovania, riešenie vojenských narušení a vyjednávanie od najnižších stupňov velenia. SR je veliacou krajinou v sektore 4 nárazníkovej zóny, ktorá sa spomedzi troch zón považuje za najzložitejšiu. V rámci misie tiež pôsobí 7 príslušníkov vojenskej polície, ktorí sú zaradení v medzinárodnej jednotke vojenskej polície FMPU (Force Military Police Unit) a plnia úlohy policajného zabezpečenia v priestore operácie UNFICYP.

Okrem príslušníkov OS SR na Cypre pôsobili aj príslušníci PZ SR. V priebehu roka 2022 sa v misii vystriedalo celkovo 8 príslušníkov PZ, niekoľkí príslušníci PZ SR zastávali riadiace funkcie stredného manažmentu, ktoré sú v rámci štruktúry misie považované za kľúčové, napríklad funkciu vedúceho stanice Athienou a Dherynia v sektore 4, veliteľa sektoru 4, zástupcu veliteľa sektoru 1 a pozíciu veliteľa pre civilné záležitosti na veliteľstve misie.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Účasť SR v mierovej misii na Cypre predstavuje dlhodobú prioritu SR v oblasti udržiavania mieru a bezpečnosti vo svete. SR v kontexte riešenia cyperského problému prispieva k snahám OSN dvoma spôsobmi – pôsobením slovenských vojakov a policajtov v misii UNFICYP a sprostredkúvaním bikomunitného dialógu združujúceho predstaviteľov politických strán cyperských Grékov a Turkov.

V roku 2022 v priestore zodpovednosti slovenského kontingentu dochádzalo k častým narušeniam status quo, a to najmä v súvislosti s aktivitami v priestore uzavretej časti mesta Famagusta (Varoša). Úzkou spoluprácou s ostatnými súčasťami misie, políciou OSN, zložkami misie pre civilné záležitosti ale aj so Zastupiteľským úradom SR na Cypre misia prispela k zmierňovaniu napätia a budovaniu dôvery medzi oboma časťami rozdeleného ostrova.

Podľa výstupov zo štúdie spôsobilostí vojenskej polície (Military Police Capability Study) z augusta 2022 sa zvažuje rekonfigurácia misie na pozorovateľskú v časovom horizonte 5 a viac rokov. Stále neuzavretou je téma možného stiahnutia či relokácie jednotiek rozmiestnených v severnej časti ostrova do nárazníkovej zóny. Táto možnosť sa bezprostredne dotýka slovenského kontingentu vzhľadom na to, že jeho hlavný tábor a niekoľko jeho pozícií je dislokovaných na území neuznanej Severocyperskej tureckej republiky. Rokovania, ktoré stále prebiehajú, nevedú k uzavretiu dohody s UNFICYP a tzv. Severocyperská turecká republika deklaruje, že ak k dohode nedôjde, nebude tolerovať prítomnosť jednotiek UNFICYP vo svojej časti krajiny.

Zámerom OS SR je zachovať prítomnosť v misii UNFICYP aj v roku 2023 pri udržiavaní počtu do 241 príslušníkov v súlade s platným mandátom NR SR (uznesenie č. 1372/2001). Podobne je aj zámerom PZ SR v roku 2023 udržiavať rotácie policajtov tak, aby bol minimálne zachovaný aktuálny počet policajtov.

Stredomorie

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Za ostatný rok je politická a bezpečnostná situácia v Líbyi veľmi krehká a naďalej sa zhoršuje. Viac ako rok po odložených prezidentských a parlamentných voľbách naplánovaných na december 2021 je Líbya naďalej paralyzovaná hlboko zakorenenou inštitucionálnou krízou. Politickému prostrediu dominujú vyjednávania a pokusy o vytvorenie nového politického plánu uprostred konkurenčných záujmov medzi dočasnou vládou národnej jednoty (IGNU) so sídlom v Tripolise a vládou národnej stability (GNS) so sídlom v Sirte. Zvýšená politická neistota viedla k ďalšej nestabilite, najmä v oblasti Tripolisu, kde došlo k ozbrojeným stretom medzi bojujúcimi frakciami. Zbrojné embargo sa naďalej porušuje a pašovanie ropy si zachováva potenciál ziskovosti. Situácia migrantov a utečencov odchádzajúcich z Líbye je naďalej znepokojujúca, čo negatívne vplýva na stabilitu a bezpečnosť v Líbyi a Stredomorí. Hrozba obnovenia vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu medzi entitami ovládajúcimi západnú a východnú časť krajiny aj v roku 2022 naďalej pretrvávala.

b) Operácia EÚ EUNAVFOR MED Irini

Vojenská námorná operácia Irini (EU Naval Force Mediterranean Operation Irini, EUNAVFOR MED Irini) pôsobí od 1. apríla 2020 na základe rezolúcie BR OSN 2526/2020 v oblasti centrálneho Stredomoria, pozdĺž východnej časti pobrežia Líbye v medzinárodných vodách. Nahradila predchádzajúcu operáciu EÚ EUNAVFOR MED Sophia. Na základe mandátu operácia Irini dohliada na plnenie zbrojného embarga OSN voči Líbyi prostredníctvom vzdušných, satelitných a námorných prostriedkov.

K 31. decembru 2022 pôsobili v operácii 2 príslušníci OS SR v rámci veliteľstva operácie v Ríme.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Zapojením do operácie Irini SR prispieva k stabilite centrálneho Stredomoria a osobitne Líbye, v ktorej pretrvávajú nepriaznivá vnútropolitická a bezpečnostná situácia. Operácia Irini je zároveň prostriedkom ochrany vonkajších hraníc EÚ a posilnenia stability jej susedstva. Medzi hlavné úlohy patrilo vyhodnocovanie bezpečnostnej situácie a zber informácií (dôkazov) prioritne o plavidlách porušujúcich embargo BR OSN na dovoz zbraní.

V marci 2023 bude prehodnotený mandát operácie, očakáva sa jeho opätovné predĺženie. Rozšírenie mandátu aj na kontrolu lodí podozrivých z porušenia embarga BR OSN na pašovanie ropy a ropných produktov je málo pravdepodobné.

Po úplnom stiahnutí holandského kontingentu k 1. októbru 2022 OS SR ponúkli zastávať ďalšiu pozíciu v rámci veliteľstva operácie. V roku 2023 sa predpokladá nasadenie 3 príslušníkov OS SR do operácie. Predpokladá sa aj zapájanie OS SR až do ukončenia operácie.

Blízky východ

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

V roku 2022 napätie na Blízkom východe (v oblasti pôsobenia misie OSN UNTSO) naďalej eskalovalo. Záver roka 2022 priniesol zhoršenie konfliktu v Sýrii, zvýšenie rizika obnovenia bojov v Jemene, zhoršenie situácie v Libanone a nárast násilia, vrátane teroristických útokov, medzi Izraelom a Palestínou na obidvoch stranách. Nádej na mierové riešenie ostáva v nedohľadne.

b) Misia OSN UNTSO

Pozorovateľská misia OSN na Blízkom východe UNTSO je najstaršou mierovou misiou OSN. V regióne pôsobí od roku 1948 na základe rezolúcie BR OSN č. 50/1948 a jej hlavnou úlohou je monitorovanie prímeria a dohľad nad plnením dohôd o prímerí. Medzi ďalšie úlohy patrí riešenie izolovaných incidentov a zabránenie ich eskalácii do väčších konfliktov. V súčasnosti misia UNTSO vykonáva pozorovateľskú činnosť v 5 štátoch – Izrael, Libanon, Sýria, Egypt a Jordánsko.

K 31. decembru 2022 v misii pôsobili 2 príslušníci OS SR, pričom v priebehu celého roku sa v nej vystriedali celkom 4 príslušníci OS SR na 5 pozíciách. Zaoberali sa monitorovaním situácie na celom území, statickými a mobilnými operáciami, vykonávali inšpekcie a pravidelné patroly pozdĺž Blue Line medzi Libanom a Izraelom, ako aj zber a poskytovanie informácií pre veliteľstvo operácie.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

SR sa aj v roku 2022 prostredníctvom svojich vojenských pozorovateľov podieľala na monitorovaní situácie v súvislosti s plnením dohôd o prímerí v krehkom regióne Blízkeho východu. V priebehu roka boli zaznamenané viaceré incidenty napadnutia hliadok UNTSO a UNIFIL miestnym obyvateľstvom, prípadne obmedzenia slobody pohybu hliadok. Naďalej pre príslušníkov UNTSO nie je možné vykonávať plnenie ich operačných úloh bez asistencie príslušnej ochrany ozbrojených síl (Force Protection, FP) zo strany UNDOF.

V roku 2023 sa predpokladá nasadenie do 5 príslušníkov OS SR v súlade s mandátovým počtom.

Irak, Kuvajt

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Napriek relatívne stabilizovanej politickej situácii po zostavení vlády a zvolení prezidenta v októbri 2022 bola bezpečnostná situácia v Iraku ťažko predvídateľná s potenciálom náhleho zhoršenia. Irak bol naďalej vystavený regionálnym tenziám. Skupiny milícií, ktoré neschvaľujú „západnú prítomnosť“ v Iraku, predstavovali hrozbu prípadného napätia – vrátane útokov na vojenské základne, diplomatické misie a cudzích štátnych príslušníkov tzv. globálnej koalície. Skutočnosť, že súčasná vláda i prezident, ktorí ešte pred zvolením vykazovali „pro-iránsku afinitu“, môže tento stav ešte umocniť.

Napriek tomu, že oblasť irackého regiónu Kurdistan (KRI) má odlišné bezpečnostné prostredie ako federálny Irak, stále tam existuje riziko útokov zo strany pozostatkov spiacich buniek Dá'íš. Turecko vykonáva pravidelné vojenské akcie na severe KRI a príležitostne aj ďalej na juh. Osobitné riziko existuje v horských oblastiach, najmä v okolí mesta Qandil, Machmur a blízko hraníc s Tureckom. Ohrozené môžu byť aj hraničné priechody pozdĺž iracko-tureckej hranice.

b) Misia NATO v Iraku (NMI)

Vojenská nebojová misia NATO (NATO Mission Iraq, NMI) pôsobí v Iraku od roku 2018 na základe žiadosti irackej vlády. Poskytuje výcvik, poradenstvo a pomoc pri budovaní kapacít irackých bezpečnostných síl v boji s bezpečnostnými hrozbami, vrátane teroristickej organizácie Dá'íš.

K 31. decembru 2022 pôsobilo v misii NMI 7 príslušníkov OS SR. Traja zastávali pozície na štábe hlavného veliteľstva misie a jeden príslušník od 6. decembra obsadil pozíciu na divízii pre poradenstvo na úrovni ministerstiev. Zvyšní traja príslušníci plnili úlohy v rámci pozícií, ktoré zabezpečujú príslušný hardvér, licencie a softvérovú podporu pre všetkých príslušníkov misie. Všetci sa podieľali na zabezpečení úloh spôsobilostí podpory života vojsk (Real Life Support, RLS).

c) Kombinované spoločné zoskupenie – Operácia Inherent Resolve (CJTF-OIR)

Kombinované spoločné zoskupenie CJTF-OIR (Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve, CJTF-OIR) je mnohonárodnou koalíčnou operáciou, ktorá bola zriadená Spojenými štátmi americkými v roku 2014. Jeho hlavnou úlohou je poskytovanie výcviku a poradenstva irackým ozbrojeným silám s cieľom vybudovania kompetentných irackých ozbrojených síl, schopných samostatne vykonávať bezpečnostné úlohy.

K 31. decembru 2022 v operácii pôsobil 1 príslušník OS SR, v tíme hodnotenia informačného prostredia (Information Environment Assessments) ako súčasť oddelenia Strategickej komunikácie na operačnom veliteľstve, ktoré je aj záložným veliteľstvom operácie v Kuvajte (Camp Arifjan).

d) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Aktivity teroristických organizácií a ich početných odnoží v Iraku predstavujú bezpečnostnú hrozbu s celosvetovým dosahom. Aj preto je dôležité, aby SR v spolupráci s ďalšími spojencami NATO naďalej pokračovala vo svojej podpore irackých bezpečnostných inštitúcií s cieľom stabilizácie bezpečnostnej situácie v Iraku.

Príslušníci NMI v roku 2022 plnili úlohy súvisiace s prípravou evakuácie misie v prípade nepriaznivého vývoja bezpečnostnej situácie v krajine. Ďalej jednotliví príslušníci slovenského kontingentu NMI participovali na aktualizácií stálych operačných postupov podľa odborností.

V súčasnosti sa operácia CJTF-OIR už plne transformovala z bojovej misie na poradenstvo, pomoc a podporu materiálneho zabezpečenia (Advise, Assist and Enable). V Iraku nie sú žiadni vojaci s bojovou úlohou, skupina poradcov poskytuje poradenstvo na základe pozvania irackej vlády a naďalej je hlavnou úlohou umožniť trvalú porážku teroristickej organizácie Dá'iš.

V máji 2022 NR SR schválila aktualizáciu mandátu pôsobenia OS SR v rámci NMI a CJTF-OIR, ktorou bola rozšírená možnosť pôsobenia príslušníkov OS SR na celé územie Iraku a Kuvajtu. Mandátové počty pre nebojovú poradnú misiu NMI v Iraku sú stanovené na počet 37 príslušníkov OS SR. Predpoklad nasadenia v roku 2023 je do 32 príslušníkov OS SR a MO SR. Mandátové počty pre operáciu CJTF-OIR v Kuvajte sú stanovené na 5 príslušníkov OS SR. Predpoklad nasadenia v roku 2023 je do 4 príslušníkov OS SR.

Somálsko

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Somálsko naďalej predstavuje zdroj nestability v regióne Afrického rohu. Aj v roku 2022 došlo k viacerým útokom militantov al-Šabáb vrátane komplexných teroristických útokov v hlavnom meste Mogadišo. Nestabilita sa zo Somálska šíri do Kene a do somálskej časti Etiópie (Somali). V májových prezidentských voľbách zvíťazil Hassan Sheikh Mohamud. Prioritami prezidenta a jeho novej vlády je boj proti al-Šabáb, politické usporiadanie v krajine, proces zmierenia, doriešenie otvorených otázok týkajúce sa ústavy a zlepšenie volebného modelu. Prezident má veľké očakávania od rozvoja modrej ekonomiky. Somálsko sa usiluje o získanie podpory EÚ pre rozvoj spôsobilostí pri ochrane bezpečnosti nielen na svojom území ale aj vo svojich teritoriálnych vodách, zvlášť pri riešení nelegálneho rybolovu.

b) Misia EÚ EUCAP Somálsko a zapojenie SR

Civilná misia EÚ na budovanie kapacít EUCAP začala v krajine pôsobiť v roku 2016. V súlade so svojim mandátom sa zameriava na vytváranie, budovanie a posilňovanie kapacít Somálska na presadzovanie námorného práva na regionálnej aj federálnej úrovni v Somalilande a Puntlande. Je aktívna v podpore ministerstva vnútornej bezpečnosti, v poskytovaní poradenstva polícii, napomáha širšiemu policajnému rozvoju a má za úlohu posilňovať spoluprácu s INTERPOL. V súlade s integrovaným prístupom EÚ misia spolupracuje s Delegáciou EÚ v Somálsku, dvoma vojenskými misiami, resp. operáciami EÚ – námornou EUNAVFOR Atalanta a výcvikovou EUTM Somálsko – ako aj s misiou Africkej únie ATMIS a misiou OSN UNSOM. V decembri bol mandát misie EUCAP predĺžený do 31. decembra 2024, veliteľstvo sídli v Mogadišo, pričom misia má vysunuté úrady v Hargeise (Somaliland) a Garowe (Puntland), ako aj tzv. back-office v Nairobi (Keňa). Novým veliteľom misie je Fín Kauko Aaltomaa.

V roku 2022 pôsobili v misii 2 príslušníci PZ SR – jeden v hlavnom meste Mogadišo vo funkcii starší referent manažmentu a administratívy a druhý príslušník PZ ako starší policajný poradca v meste Garowe, kde sa podieľal na vytváraní legislatívy na stabilizovanie bezpečnostných zložiek, najmä polície, ale aj stabilizácie bezpečnosti v prístavnom meste Bossaso.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Africký roh je jednou z najkrehkejších oblastí v Afrike, a to aj kvôli bezpečnostnej situácii v Somálsku. SR svojím zapojením v misii EUCAP vyjadruje záujem aktívne riešiť hrozby v južnom susedstve EÚ, ktoré majú potenciál vplývať na bezpečnosť nielen v danej krajine ale aj v Európe. Obaja príslušníci PZ svojou prácou počas uplynulého roka úspešne pomáhali naplňať mandát misie EUCAP.

V roku 2023 sa naďalej plánujú nominácie a rotácie policajtov do uvedenej misie s úmyslom minimálne udržať aktuálny počet vyslaných policajtov.

Mali

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Politicko-bezpečnostná situácia v krajine a širšom regióne sa v roku 2022 zhoršila. Politický vývoj v Mali výrazne poznamenali dva vojenské prevraty – v auguste 2020 a v máji 2021, ako aj nárast protizápadných a najmä protifrancúzskych nálad a ešte tesnejší príklon k spolupráci s ruskou polovojenskou Wagnerovou skupinou. Vojenské vedenie štátu požiadalo o odchod francúzskych vojsk z územia krajiny. Následne Francúzsko v auguste 2022 stiahlo z Mali svoju protiteroristickú operáciu Barkhane a ešte v júli 2022 bola ukončená aj mnohonárodná operácia Takuba. Ozbrojené teroristické skupiny naďalej narúšali bezpečnosť v krajine. Počas r. 2022 došlo k oslabeniu regionálnej spolupráce v bezpečnostnej oblasti, keď Mali pozastavilo svoje členstvo v zoskupení G5 Sahel. Vojenskú spoluprácu EÚ a Mali komplikuje prítomnosť Wagnerovej skupiny podporovanej Ruskom a neobnovenie ústavného zriadenia, čo sú dôvody zredukovania rozsahu činnosti misií EÚ – vojenskej výcvikovej EUTM Mali a civilnej EUCAP Sahel Mali. Skomplikovalo sa tiež pôsobenie misie OSN MINUSMA. Pretrvávalo riziko prelievania nestability do ďalších štátov Sahelu ako aj smerom na juh do pobrežných štátov Guinejského zálivu.

b) Misia EÚ EUTM Mali

Vojenská výcviková misia EÚ v Mali (EU Training Mission Mali, EUTM Mali) bola zriadená v roku 2013 na základe oficiálnej žiadosti vlády Mali adresovanej EÚ. Pôsobí na základe rezolúcie BR OSN 2085/2012 na území štátov skupiny G5 Sahel – Mauritánia, Niger, Mali, Burkina Faso a Čad. Úzko spolupracuje s civilnou misiou EÚ EUCAP Sahel Mali a misiou OSN MINUSMA.

Poslaním misie je poskytovanie poradenstva ministerstvu obrany a Malijským ozbrojeným silám s cieľom ich podporiť na dosiahnutie sebestačnosti pri vedení operácií na udržanie územnej celistvosti Mali a na zníženie hrozby, ktorú predstavujú teroristické skupiny, a zároveň poskytovať poradenstvo silám G5 Sahel s cieľom podporiť ich operačné schopnosti.

EUTM Mali má v krajine pôsobiť podľa súčasnej dĺžky mandátu do mája 2024, avšak vo významne redukovanej podobe – do 300 príslušníkov. Na konci júna 2022 vypracovali ČS EÚ strategickú revíziu misie, ktorá okrem iného reaguje na spoluprácu OS Mali s Wagnerovou skupinou. Misia má po novom poskytovať iba poradenstvo a vzdelávanie, zatiaľ čo výcvikové aktivity boli úplne pozastavené na začiatku augusta 2022.

K 31. decembru 2022 bolo v misii 5 príslušníkov OS SR. V priebehu roku 2022 boli do EUTM Mali vyslaní v dvoch hlavných rotáciách: v apríli 4 príslušníci a v novembri 5 príslušníkov.

c) Vyhodnotenie pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Medzinárodná prítomnosť v Mali a v regióne Sahelu je dôležitá, pretože pomáha stabilizovať bezpečnostnú situáciu, posilňovať odolnosť bezpečnostných a vojenských zložiek a zamedzovať prelievaniu bezpečnostných hrozieb do okolitých krajín. Pôsobenie SR v Mali je v súlade s bezpečnostnými záujmami SR.

V roku 2022 príslušníci OS SR v misii plnili úlohy hodnotenia hrozieb a riadenia incidentov, súvisiacich s nástražnými výbušnými systémami, podieľali sa na hodnotení operačného prostredia v Mali, poskytovali poradenstvo pri výbušných hrozbách veliteľovi EUTM Mali, analyzovali lokálne médiá a sociálne siete, a podieľali sa na tvorbe spravodajských produktov.

Mandátové počty pre misiu v Mali sú stanovené na 15 príslušníkov. V roku 2023 sa predpokladá nasadenie do 5 príslušníkov OS SR a MO SR.

Stredoafrická republika

a) Charakteristika politicko-bezpečnostného prostredia

Napriek oficiálnemu ukončeniu občianskej vojny je situácia v krajine naďalej nestabilná. Proces odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie nezabránil ozbrojeným skupinám – kresťanským (Anti-balaka) ani moslimským (3R, UPC) – pokračovať vo vzájomných útokoch medzi komunitami. Napriek verejnej verbálnej prezentácii podpory prezidenta Stredoafrickej republiky pre aktivity EÚ a jej ponuku poradenstva a vzdelávania prostredníctvom jej misií v krajine, v praxi najmä ozbrojené sily prejavujú nedostatočný záujem. S ohľadom na prítomnosť a aktívne pôsobenie ruskej polovojskej Wagnerovej skupiny v krajine sú aktivity obmedzené na oblasti, kde nedochádza k priamemu kontaktu, resp. podpore síl, ktoré by boli následne zapájané do aktivít tejto skupiny.

b) Misia EÚ EUTM RCA

Vojenská výcviková misia EÚ v Stredoafrickej republike (European Union Training Mission in the Central African Republic, EUTM RCA) v roku 2016 nadviazala na pôsobenie operácie EUFOR RCA na základe mandátu BR OSN (rezolúcia 2134/2014). Prioritou misie je poskytovať strategické poradenstvo ministerstvu obrany pri budovaní ozbrojených síl. Úzko spolupracuje s dvomi ďalšími misiami v krajine – civilnou misiou EÚ EUAM RCA a misiou OSN MINUSCA.

V roku 2022 došlo v EUTM RCA k zásadným zmenám. V júli 2022 ukončili svoje pôsobenie kontingenty Švédska, Talianska, Bosny a Hercegoviny a Belgicka, pričom Belgicko pôsobilo v pozícii vedúcej krajiny. Počet príslušníkov EUTM RCA bol týmto znížený z cca 186 príslušníkov na cca 92 príslušníkov. To viedlo k veľkej neistote ohľadom pokračovania misie, zvažovali sa všetky možnosti, vrátane jej ukončenia. V septembri 2022 navyše oznámila ukončenie svojej činnosti do konca roku francúzska misia MISLOG, ktorá poskytovala logistické zabezpečenie EUTM. Mandát operácie bol predĺžený o ďalší rok, do 20. septembra 2023 ako súčasť celkového úsilia EÚ v Stredoafrickej republike.

V roku 2022 pôsobili v misii 2 príslušníci OS SR.

c) Vyhodnotenie doterajšieho pôsobenia SR a zámer na rok 2023

Smerovanie misie EUTM RCA zaostáva za očakávaniami vzhľadom na nestabilnú politickú situáciu, nestabilnú bezpečnostnú situáciu, nedostatočný rozpočet pre všetkých bezpečnostných aktérov, nestabilný región a rôzne ciele rôznych partnerov a susedov.

Úlohy slovenského kontingentu v 1. polovici roka 2022 boli plnené, ale už bez poskytovania odborného výcviku. Od 2. polovice roka 2022 dochádzalo postupne k obmedzovaniu a spomaleniu odbornej prípravy, vzdelávania OS RCA a strategického poradenstva pre MO Stredoafrickej republiky. Došlo k stagnácii misie, a to najmä aj v dôsledku neobsadenia funkcie veliteľa EUTM od júla 2022 do konca septembra 2022. Úlohy v tomto období boli upriamené len na udržanie kontaktov a vzťahov medzi misiou EUTM a lokálnymi orgánmi. Príchodom nového veliteľa misie EUTM sa opätovne rozbehli aktivity v súlade s mandátom.

Vzhľadom na znižovanie celkového počtu personálu v misii a obmedzenie plnených úloh bolo nasadenie príslušníkov OS SR ukončené k 7. decembru 2022 a nie je plánované pokračovanie nasadzovania personálu ani v roku 2023.

3. Financovanie

SR vynaložila v roku 2022 na aktivity medzinárodného krízového manažmentu a pôsobenie v nich finančné prostriedky vo výške viac ako 41 miliónov eur, čo je o vyše dva milióny eur viac ako v predošlom roku. Na tejto sume sa podieľalo MO SR finančnými prostriedkami vo výške 36 646 412,12 eur a MV SR (PZ) vo výške 1 142 551,52 eur. Z rozpočtovej kapitoly MZVEZ SR boli v roku 2022 uhradené finančné príspevky na účely medzinárodného krízového manažmentu do OSN vo výške 3 538 855,40 eur, do OBSE vo výške 142 908,01 eur, príspevok na podporu pôsobenia osobitnej monitorovacej misie OBSE na Ukrajine vo výške 85 608,66 eur a členský príspevok do Európskeho centra výnimočnosti pre civilný krízový manažment vo výške 20 000 eur. GP SR na financovanie podprogramu OAU04 Civilný krízový manažment v oblasti prokuratúry vyčlenila sumu 20 000 eur.

4. Zámery SR v roku 2023

SR má aj v roku 2023 zámer byť aktívnym prispievateľom do misií, operácií a ďalších aktivít medzinárodného krízového manažmentu, reagovať na vývoj bezpečnostného prostredia a aktívne participovať na plnení cieľov svojich vlastných strategických dokumentov ako aj strategických dokumentov medzinárodných organizácií, ktorých je členom.

Vecne príslušné rezorty sa budú podieľať na plnení záväzkov SR vyplývajúcich zo Severoatlantickej zmluvy a na implementácii novej Strategickej koncepcie NATO, ktorú spojenci schválili na samite v Madride v júli 2022. Zároveň SR bude v roku 2023 pokračovať aj v implementácii úloh pre naplnenie cieľov nového strategického dokumentu EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany – Strategického kompasu, ktorý Rada EÚ schválila v marci 2022. Prostredníctvom svojho Národného implementačného plánu bude SR usilovať aj o čo najväčšiu mieru naplnenia záväzkov vyplývajúcich z Civilného kompaktu EÚ, ktorý by mal byť implementovaný do leta 2023 a zároveň spolu s ostatnými ČŠ EÚ aktívne pristúpi k príprave nového Civilného kompaktu, ktorého prijatie sa očakáva pred letom 2023. V oblasti civilného krízového manažmentu SR plánuje aktívne využívať expertízu Európskeho centra výnimočnosti pre civilný krízový manažment v Berlíne, ktorého je zakladajúcim členom.

Konkrétny počet vyslaných príslušníkov ozbrojených síl a zborov a civilných expertov do aktivít medzinárodného krízového manažmentu v roku 2023 bude závisieť od rotácie personálu, bezpečnostnej situácie a požiadaviek stanovených zo strany jednotlivých aktivít.

MO SR plánuje v roku 2023 udržať existujúcu mieru príspevkov OS SR a zvažuje nasadenie nových príspevkov do nových misií a operácií. V rámci pôsobenia vo vojenskej asistenčnej misii EUMAM UA, vytvorenej v roku 2022, OS SR plánujú pokračovať v poskytovaní už prebiehajúceho výcvikového modulu ako aj iných podľa potrieb OS Ukrajiny a vyslať dvoch príslušníkov do veliteľských štruktúr misie. V súlade s bezpečnostnými záujmami SR a pokračovaním angažovanosti v regióne Sahel má MO SR taktiež zámer sa zapojiť do vznikajúcej vojenskej partnerskej misie EUMPM Niger.

Podobne chce aj MV SR v roku 2023 pokračovať v podpore civilných misií EÚ, OBSE a OSN v Európe (Ukrajina, Kosovo, Gruzínsko, Cyprus) a v Afrike (Somálsko), pričom sa bude usilovať navýšiť svoj príspevok do civilnej poradenskej misie EUAM na Ukrajine a obsadiť vyššie pozície v rámci misie EUMM v Gruzínsku. MV SR plánuje aktívne využívať expertízu Centra výnimočnosti pre civilný krízový manažment v Berlíne v oblasti odbornej prípravy a vzdelávania príslušníkov PZ zaradených v databáze expertov pre misie.

MF SR (FS) sa zameria na nomináciu svojich príslušníkov do civilných misií v súlade so zahraničnopolitickými prioritami SR, najmä do EUMM Gruzínsko a EUAM Ukrajina, do podpornej hraničnej misie EUBAM na území Ukrajiny a Moldavska, ako aj do EULEX Kosovo a EUBAM Rafah. Pre tento účel FS bude naďalej posilňovať spoluprácu s Prezidiom Policajného zboru, najmä v oblasti zabezpečenia odbornej prípravy expertov pred ich vyslaním. S tým cieľom bola v máji 2022 podpísaná Vykonávacia dohoda o spolupráci pri vysielaní príslušníkov finančnej správy a príslušníkov Policajného zboru do medzinárodných misií a operácií civilného krízového manažmentu. Vzájomná pomoc a spolupráca je realizovaná najmä v oblasti výcviku a vzdelávania príslušníkov FS pred vyslaním ako aj koordinácie spolupráce a výmeny skúseností z pôsobenia v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu.

GP SR bude pokračovať v identifikovaní pozícií v aktivitách medzinárodného krízového manažmentu, ktoré súvisia s výkonom prokurátorských činností a ktoré by boli vhodné na obsadenie prokurátormi.

Záver

V poradí jedenásta výročná správa poskytuje komplexnú informáciu o zapojení SR a pôsobení slovenských zástupcov (príslušníkov OS SR, PZ a civilných expertov) v misiách, operáciách a ďalších aktivitách medzinárodného krízového manažmentu. SR chce naďalej aktívne prispievať k stabilite a bezpečnosti oblastí v Európe, Afrike a Ázii a posilňovať tým európske susedstvo a euroatlantický priestor. SR bude aj v roku 2023 pokračovať v pôsobení v medzinárodnom krízovom manažmente v zmysle svojich medzinárodných záväzkov a zahraničnopolitických záujmov a priorít, a to v súlade s platnými strategickými dokumentmi SR, EÚ a NATO. Naďalej bude potrebné venovať pozornosť dostatočnej príprave expertov pred vyslaním a rozšíriť expertízu vysielaného personálu s cieľom zefektívnenia reakcie na bezpečnostné hrozby a výzvy, pri riešení ktorých sa budú v rámci aktivít medzinárodného krízového manažmentu angažovať.